als gij of ik. En diezelfde man vervaardigde voor zijn Hollandsche kerk in Londen zulk een prachtige, treffende, verheven en uitgewerkte liturgie, uitgegeven in het Latijn (opdat ieder Gereformeerd predikant haar zou kunnen lezen) onder den titel van *Forma ac Ratio*, dat wij slechts naar onzen ouden schat behoeven terug te keeren om precies het model gereed te vinden, dat wij noodig hebben. Laat ons nooit vergeten dat, wat Johannes à Lasco, door de zeldzame scherpte van zijn geestesblik, in zijn tijd vooruitzag, zooveel meer waar is in onze dagen. Wij mogen niet altijd in het oude spoor blijven voortloopen. Drie eeuwen van toenemende beschaving hebben den publieken smaak derwijze verfijnd, dat het een onschriftuurlijke minachting zou zijn van de innige verwantschap tusschen het natuurlijk leven en het leven der genade, als onze kerken deze teekenen der tijden niet wisten te onderscheiden. Hij, die iederen billijken liturgischen eisch gehoor ontzegt en het zelfs een eere vindt al wat verheven en harmonieus is uit onze diensten te bannen, moge zich inbeelden het Symbolisme te bestrijden, hij is het juist die zijn vijand een gebaanden weg bereidt. Dit alles doelt evenwel uitsluitend op de reformatie van *misbruiken*, op het wegnemen van wat eenzijdig uitgegroeid of overdreven is, en op het harmonizeeren, zoo ge wilt, der dissonnanten, maar het laat *het beginsel* zelve onaangeroerd en ongemoeid. Het Symbolisme *vervangt* de Openbaring en doet ons terugkeeren van *bewuste* tot *onbewuste* religie. Het Calvinisme plaatst altijd de Openbaring op den voorgrond en duldt geen andere verrichtingen dan die in staat zijn haar weêr te geven en zorgvuldig onder hare heerschappij te blijven.

En als dan ten slotte, want ik moet tot mijn conclusie komen, gij mij vraagt, hoe wij den verderfelijken invloed van het Symbolisme, dat wij bestrijden moeten, onderscheiden kunnen van de zuivere liefde voor liturgische reformatie, die aangemoedigd moet worden, ziehier dan mijn antwoord.

Ingeval gij te doen hebt met een heer of dame, die met geestdrift pleiten voor prachtige muziek, schitterend gezang en rijk versierde kerken, maar voor wie de belijdenis, waarvoor onze martelaren hun leven gaven, een doode klank is; die niets geven om de meest fundamenteele punten onzer confessie; die bijna weigeren antwoord te geven, als hun rekenschap gevraagd wordt van de hope, die in hen is; weet dan, dat de symbolische bloedvergiftiging begonnen is en poog hen te redden met zachtmoedigheid en vreeze. Maar als daarentegen de man, die zooeven met warmte en overtuiging het goed recht van een meer waardigen liturgischen eeredienst verdedigde, driemaal zoo ernstig en welsprekend wordt, zoodra de fundamenten der goddelijke waarheid aangevallen worden, wees dan niet bevreesd: zulk een heeft geen druppel Symbolisme in zijn levensbloed, in hem spreekt de ware Calvinist, en, liever dan hem te wantrouwen, moogt gij u zelve wel eens verbeteren op het punt der gehoorzaamheid aan de wet van het Schoone, die God verordend heeft.

In de vergadering van de *Historical Presbyterian Society* te Philadelphia op 6 December 1898, waar Dr. Kuyper bovengenoemde lezing gehouden heeft, verzocht eene delegatie van de Presbyterian Alliance vooraf het woord en bracht bij monde van Rev. Roberts dit adres uit, dat als niet alleen hem, maar ook de kerken in Holland bedoelende, ter kennisse van die kerken behoort gebracht te worden:

Philadelphia, Pa., 6 Dec. 1898.

The Rev. ABRAHAM KUYPER,
D.D., LL.D.,

Reverend and esteemed brother in the Lord:—

It gives me great pleasure as the Chairman of a representative Committee of the American Branch of the „Alliance of the Reformed Churches throughout the world holding the Presbyterian System", to tender to you the fraternal greetings and the appreciative regard of the Executive Commission of the Alliance. There are with me as representing that body, the Rev. Dr. Good and Rev. Dr. Crawford of the Reformed [German] Church in the United States; Rev. J. Addison Henry, D.D. and George Junkin, Esq., LL.D., of the Presbyterian Church in the U. S. A.; Rev. Dr. Steele, of the General Synod of the Reformed Presbyterian Church, Rev. Dr. Stevenson, of the Synod of the Reformed Presbyterian Church, and Rev. Dr. Barr of the United Presbyterian Church. While thus but five of the denominational Churches in the Alliance are personally represented on this occasion, all of the ten Presbyterian and Reformed Churches in the United States, with the Presbyterian Church in Canada unite in the presentation of respect and esteem. The resolution of the Executive Commission, passed at its October meeting at St. Louis, Mo., reads—

„The Commission notes with great pleasure the presence in the United States of one of the strongest thinkers and most influential ministers of the Reformed Churches on the Continent, the Rev. Prof. Abraham Kuyper of the Free Reformed Church of Holland [Doleerenden].

Resolved, that this Commission expresses its great pleasure at the visit of Rev. Prof. Kuyper to America, and in the name of the Presbyterian and Reformed Churches in this Alliance, give him a cordial welcome, praying that his visit among us may prove a great blessing to our Churches, as well as a great pleasure and benefit to himself".

To the action of the Commission, we gladly add specific acknowledgment of some of the grounds of our fraternal congratulations.

We recognize in you one of the leaders of our common faith and order, and cordially acknowledge the great services which you have rendered both to Calvinism and to Presbyterianism, in that stronghold of the Reformed faith, the land of Holland. We remember that your country has been from the Reformation onward, both a refuge for the persecuted, and a defender of the faith once delivered to the saints. We also recall with pleasure the fact that the first ecumenical Council of the Reformed Churches was assembled at the call and request of the States-General of the Netherlands, at Dordrecht in Holland in 1618, that in that Council delegates from the Reformed Churches of England and Scotland sat with the representatives of other Reformed Churches, and that their labors resulted in that memorable Confession, known as the Canons of the Synod of Dort. Further, this land in which you are a most welcome guest, is united both by ties of faith and of blood, with your native country. Americans acknowledge with gratitude to God their indebtedness to the men and women who, leaving Holland during the 17th Century, laid on this Continent along with the Puritan and the Presbyterian, the foundations of the Republic. America in part, is a new Holland, and in this Republic the faith of our Calvinistic ancestors is the faith of many millions of earnest evangelical believers, and that federative principle which is inherent in Presbyterianism, is the dominant principle in the government of the nation. We rejoice, in addition, that in Holland, the new reformation of the Church, begun during the last generation, has had in yourself, both as a minister of Christ and as a member of the States-General of the Netherlands, a constant, brilliant and successful advocate and leader. Accept sir, from the American and Canadian Churches not only their sincere regard and high esteem, but also their best wishes, that the years which lie before you, may be yet more productive of good for the Presbyterian and Reformed Churches, both in Holland and elsewhere, and for the advancement throughout the world of that liberty with which the Gospel frees mankind. Take back, likewise to your own land, the greetings of the American and Candian Churches in the „Alliance of the Reformed Churches holding the Presbyterian System," to your own Church the Christian Reformed Church of the Netherlands, with the hope that more and more through its influence the evangelical, faith may prevail in Holland, and may under the blessing of God be mighty in Europe and the world, for the overthrow of all wrong, and for the inbringing of His kingdom whose right it is to reign. We invoke upon you and yours the blessing of Him wo is „the King eternal, immortal, invisible, the only wise God, to whom be glory forever and ever. Amen.

In behalf of the Alliance.
WM. HENRY ROBERTS,
American Secretary.

Philadelphia, Pa., Dec. 1898.

Den Weleerwaarden Zeergeleerden Heer
DR. ABRAHAM KUYPER.

Hooggeachte Broeder in den Heere!

Als voorzitter van een vertegenwoordigend comité van de Amerikaansche Afdeeling van den „Bond van Gereformeerde Kerken over de geheele wereld, die het Presbyteriaansche stelsel huldigen," is het mij een groot genoegen u de broederlijke groeten en betuiging van hoogachting van het uitvoerend comité van den Bond over te brengen. De vertegenwoordigers van dat lichaam zijn met mij medegekomen: Dr. Good en Dr. Crawford van de Duitsche Gereformeerde Kerk in de Vereenigde Staten, Dr. J. Addison en Mr. George Junkin van de Presbyteriaansche Kerk in de Vereenigde Staten; Dr. Steele van de Algemeene Synode van de Gereformeerde Presbyteriaansche Kerk, Dr. Stevenson van de Synode der Gereformeerde Presbyteriaansche Kerk, en Dr. Barr van de Vereenigde Presbyteriaansche Kerk. Terwijl dus vijf van de voornaamste Kerken van den Bond bij deze gelegenheid persoonlijk vertegenwoordigd zijn, wenschen al de tien Presbyteriaansche en Gereformeerde Kerken in de Vereenigde Staten, met de Presbyteriaansche Kerk in Canada u eenpariglijk hare waardeering en hoogachting te betuigen. Het besluit van het uitvoerend comite, genomen te St. Louis, Mo, luidt als volgt:

„Het Comité spreekt zijne groote blijdschap uit over het verblijf in Amerika van Prof. Abraham Kuyper van de Gereformeerde Kerken in Nederland, dien zij huldigen als een der grootste denkers en meest invloedrijke predikanten van de Gereformeerde Kerken in Europa;

en besluit dat dit comité deze gevoelens aan Prof. Kuyper zal vertolken, en uit naam van de Presbyteriaansche en Gereformeerde Kerken van dezen Bond, hem hartelijk welkom zal heeten, met de bede dat zijn verblijf onder ons én voor onze Kerken én voor hemzelven een rijken zegen moge afwerpen.

Aan deze groetenis van het Comité voegen wij gaarne een korte uiteenzetting toe van de gronden, waaop onze broederlijke gelukwenschen berusten.

Wij huldigen in u een der leiders van ons gemeenschappelijk geloof en kerksysteem en erkennen van harte de groote diensten, die gij in Holland, dat bolwerk van het Gereformeerde geloof, zoowel aan het Calvinisme als aan het Presbyterianisme bewezen hebt. Wij herdenken, hoe uw vaderland, sinds de Reformatie, den vervolgden een toevlucht geschonken en het geloof, eenmaal den heiligen overgeleverd, verdedigd heeft. Met vreugde doen wij gedachtenis van het feit, dat de eerste algemeene Synode van de Gereformeerde kerken te Dordrecht in 1618 bijeenkwam ingevolge de oproeping van de Staten-Generaal der Vereenigde Nederlanden, en dat in die Synode afgevaardigden van de Gereformeerde Kerken van Engeland en Schotland nederzaten met de vertegenwoordigers van andere Gereformeerde Kerken; en dat de vrucht van hun arbeid is geweest de gedenkwaardige Confessie, bekend als de Leerregelen van de Dordtsche Synode. Voorts is het land, waarin wij u allen hartelijk welkom heeten, door banden des geloofs en des bloeds met uw geboorteland verbonden. De Amerikanen erkennen met lof aan God den Heere de groote zegeningen, die zij te danken hebben aan de mannen en vrouwen die Holland verlieten in de zeventiende eeuw, en met de Puriteinen en Presbyteriänen den grondslag van onze Republiek gelegd hebben. Amerika is voor een deel Nieuw-Holland, en in deze Republiek is het geloof onzer Calvinistische voorvaderen het geloof van millioenen vrome kinderen Gods en is het federatieve beginsel, dat levensbestanddeel van het Presbyterianisme, het heerschende beginsel in de regeering der natie. En eindelijk verheugen wij ons, dat de laatste reformatie der Kerk van Holland in u, én als dienaar van Christus én als lid der Staten-Generaal een standvastig en uitnemend leider en pleitbezorger bezit, die haar tot meer dan één overwinning gevoerd heeft. Aanvaard, Hooggeachte Dr. Kuyper, van de Amerikaansche en Canadeesche Kerken niet alleen de betuiging harer hartelijke sympathie en bijzondere hoogachting, maar tevens hare beste wenschen, dat de jaren, die voor u liggen, nog meerdere rijke vruchten mogen afwerpen voor de Presbyteriaansche en Gereformeerde Kerken zoowel in Holland als elders en voor de verbreiding over de gansche wereld van die vrijheid, waarmede het Evangelie de menschheid vrijmaakt. Wil ook, als gij teruggekeerd zult zijn, aan uwe eigen Kerk, de Gereformeerde Kerk van Nederland, de groetenis overbrengen van de Amerikaansche en Canadeesche Kerken van den „Bond van Gereformeerde Kerken over de geheele wereld, die het Presbyteriaansche stelsel huldigen," met den wensch, dat meer en meer door haar invloed het waarachtig geloof in Holland moge gevestigd worden. Moge zij onder Gods zegen hoog staan in Europa, ja in de gansche wereld, om het kwade ten onder te brengen en het Koninkrijk uit te breiden van Hem, wiens recht het is te heerschen over alle natiën. Wij bidden u en den uwen den zegen toe van Hem, die is „de Koning der eeuwen, de onverderfelijke, de onzienlijke, de alleenwijze God, Wien zij eere en heerlijkheid in alle eeuwigheid. Amen."

Namens den Bond,
WM. HENRY ROBERTS.
Secretaris voor Amerika.

Uit de Pers.

De eigenaardige manier, waarop Ds. Wolf, predikant bij de Gereformeerde kerk van Brussel, door den Brusselschen predikant v. d. Brugghen werd „verwelkomd" geeft K. te L. aanleiding tot een schrijven in de *Friesche Kerkbode* over „ons Lijden", dat we hier laten volgen:

In de kringen, waarin men zegt het Gereformeerde vaandel hoog te willen houden, door in de Staatskerk te blijven wonen, kan men zoo nu en dan een zekeren spottoon beluisteren over het »zoogenaamde lijden" dat de »sectarische Gereformeerden" te dragen hebben. Het is een spot, die herinnert aan het giggellachje, waarmede de heeren in de societeit bij een glaasje bitter zich vroolijk maken over de »lange gezichten en jeremiades der fijnen." Boerenbedrog, weet ge, anders niet; een willen poseeren als martelaar om de oogen der goegeloovige gemeente te verblinden, maar waar geen greintje echt lijden mee verbonden is.

Zoo had onlangs Dr. Visscher de vriendelijkheid in het *Gereformeerde Weekblad* ons aan de kaak te stellen, waarbij dan nog kwansuis de medelijdende opmerking werd gevoegd, die op die wijze geuit veel kreeg van een laffe personaliteit: of welicht Dr. Kuyper te Leeuwarden bijzonder ouder dat lijden gedrukt ging. En omdat wij het beneden onze waardigheid achtten op zulke argumenten te antwoorden, werd de groote trom geroerd en den volke kond gedaan, dat wij den aftocht hadden geblazen.

Maar nog fraaier maakte het dezer dagen Ds. van der Brugghen, predikant bij de Vlaamsche afdeeling der Belgische Zendingskerk te Brussel. Ds. Wolf van Maasland, een man, algemeen geacht om zijn eerlijk en trouw karakter, verliet een bloeiende gemeente om de kleine Kerk te Brussel te dienen. In België, het land der martelaren, het land waar Guido de Brès woonde en werkte, onze geloofsbelijdenis het licht zag, onze eerste Synodes onder het kruis werden gehouden, moest de zuivere Gereformeerde waarheid weer gepreekt en de Gereformeerde kerkinrichting weer openbaar worden.

Men beluistere hoe vriendelijk Ds. van der Brugghen in deze Roomsche stad zijn mede-dienaar in het Evangelie oegroette. Hij schreef in zijn blaadje *Het Lampje* als volgt:

Een wolf in de schaapskooi van Brussel.

Zijt gij bang voor hem? Schrijft de wijsheid voor, ons op een afstand van hem te houden? Zullen wij afwachten dat hij tot ons komt? En ons voornemen, voor en aleer hij dat bewijs van zijn respect en genegenheid gegeven heeft, niet tot hem te gaan?

Jezus gebiedt zijn discipelen; »wacht u voor de valsche profeten, dewelke in schaapskleederen tot u komen, maar van binnen zijn zij grijpende wolven." Maar deze predikant komt niet alzoo. Hij zegt; *ik ben Wolf*. Zóó is mijn naam.

Hij heeft den mond opengedaan, maar ik zag geen verscheurende tanden.

Hij sprak over Ps. 123. Hij zette zich in den stoel »verdrukking". Niet dat hij anderen wil verdrukken, maar hij voelt zichzelf een verdrukte. Ik dacht bij mij zelven: met de macht van 't huis van Deth achter zich en zulke schoone salons tot preekzaal, — schijnt mij de verdrukking nog alleszins dragelijk.

Doch laten wij hem uit de verdrukking opbeuren. Voor zooveel menschen daaraan iets bijdragen kunnen. Door hem een vriendelijk gelaat te toonen. Ik zou er voor zijn, hem te inviteeren in onzen predikantenkring. Bewijzen wij hem, dat wij zitten in den stoel »Evangelie".

Evangelie dat is blijdschap over de vergiffenis, welke God ons door Christus geschonken heeft. Evangelie is overwinning. Overwinning van alle moeielijkheden, overwinning van alle dogmatisch verschil, overwinning van alle onedelijke bedoelingen, overwinning van allen naijver.

Evangelie! Godsstem! maakt mij zoo gelukkig, dat er geen schaduw van naijver overblijft.

Waarom zouden wij Wolf vreezen? Omdat wij bang zijn dat de ongeleerde, zwakke schapen van ons weg en tot hem loopen zullen. Zal en moet ons dat niet bedroeven, als 't gebeurt? Zeker. Doch Jezus zeide, toen hij zijn vrienden zag heengaan, tot de overgebleven twaalven: »wilt *gijlieden* ook niet heengaan."

Die in Christus gefundeerd zijn, *blijven* bij Christus.

Hij moet wassen — wij predikers en evangelisten behooren allen nederiger te worden.

Zooals ik zeide, ik heb de Intreepreek gehoord. En een onzer comiteitsleden heeft de bevestiging bijgewoond.

Ook heb ik Ds. Wolf in zijn eigen huis opgezocht. Is hij van zijn kant mijn broeder niet? ik ben toch zijn neef. V. D. B.

De verdere pennestrijd, die dit schrijven uitlokte, laten wij thans in het midden. Voor ieder onpartijdig lezer zal het wel duidelijk zijn aan wiens zijde in dezen strijd de overwinning door christelijken ernst en ootmoed is behaald geworden.

Maar wel is van belang, dat goed en helder worde ingezien, wat door ons bedoeld wordt, wanneer wij klagen over het lijden ons aangedaan.

Deze klacht raakt *niet* onze eigen personen. De vraag of wij in »salons" preeken of in »schuren", of wij, predikanten den steun hebben van machtige families, of alleen kunnen omgaan met armen naar de wereld, heeft niets met dit lijden te maken. Eerlijk bekend, schrijver deses heeft vaak in een schuur met meer genot gesproken dan in een fraai kerkgebouw, zich meer op zijn gemak gevoeld in de woning van een eenvoudige dan van zeer hooggeplaatsten. Ook al wil hij daarmede niets te kort doen aan de waarheid, dat het een zegen is, als God rijken en edelen aan Zijn Kerk schenkt, die voedsterheeren der gemeente kunnen worden.

Maar wel raakt deze kracht de positie, die wij als Gereformeerden in het land innemen. De kerkgebouwen van rechtswege ons toekomende, zijn ons ontnomen. De financieele last, waaronder menige gemeente vooral in Friesland gebogen gaat, wegens predikants-tractement, rentebetaling en schuldaflossing wegens kerkbouw, onderhoud der armen enz., is drukkend genoeg. De heeren, die in de Herv. Kerk van den Staat hun tractement ontvangen, de kerkgebouwen in hun bezit hielden, naar de armen nauwelijks omzien, voor zooverre niet Godshuizen met reusachtige kapitalen door onze voorvaderen saamgebracht in den nood voorzien, deze heeren hebben wel het recht meesmuilend te vragen, na *ons* naakt aan den dijk te hebben gezet; waarin dan nu eigenlijk ons lijden bestaat? Het maakt zoo den indruk van twee broeders, die saam een winkel dreven met een groot kapitaal. De eene broeder wierp den ander met onrecht den winkel uit. En als nu de uitgeworpene met een geleend sommetje probeert een nieuwe zaak op te zetten, dan komt de man, die alles in bezit hield, den nieuwen winkel inspecteeren en zegt u honingzoet: Neen, maar waarlijk, ge hebt het hier wonder aardig en dat ge nog te klagen durft is zonde en schande.

En dat is nog maar één lijden, dat den meer gevoelige en beschaafde niet het meest weegt. Er is ook een ander lijden, niet financieel maar geestelijk, dat nog bitterder krenkt. Een lijden bestaande is die zekere afkeer, dien al wat hoog en aanzienlijk is zoo duidelijk uit tegenover de Gereformeerden, vooral tegenover de vroegere doleerenden. Zeide niet eens een zeer »fatsoenlijke" dame, toen ze merkte dat haar dochter naar de Gereformeerde Kerk ging bij ondergeteekende: ik heb nog liever dat ge naar het bordeel gaat dan naar de doleerende Kerk?

Dat »doleerend" is evenals vroeger »afgescheiden" een woord, voldoende om iemand op maatschappelijk gebied als een »melaatsche" onrein te verklaren. Men dingt naar een burgemeestersbetrekking; men wordt voorgesteld als candidaat voor de Staten van Provincie of Rijk — men is »doleerend"; met dat ééne woord is het vonnis geveld. Ge moogt overigens een lief mensch zijn; op uw gedrag is niets aan te merken; ge zijt wetenschappelijk ontwikkeld; ge kunt, wat gaven van verstand betreft, mee wedijveren — maar ge zijt »doleerend" en daarmee is het uit.

Behoeft deze lijst van grieven nog te worden aangevuld met de kleinere speldenprikjes; met de eindeloze plagerijen van magistraatspersonen, die nog altijd maar niet begrijpen, dat er een Gereformeerde Kerk bestaat en hardnekkig op verhuisbiljetten enz. »doleerend" invullen; met uitdeelingen van algemeene giften, waarbij alle armen worden bedacht, alleen, »stelselmatig, de Gereformeerden niet; maar waar zou dan het einde zijn?

Ja, er is een worsteling noodig om niet separatistisch te worden; zich niet op te sluiten in eigen kring. Een worsteling om toch te trachten, als volksgroep, invloed uit te oefenen op het leven van onze natie en daar de plaats in te nemen, die God ons schenkt.

Is het niet grievend voor wie iets van dit lijden, dit financieele en geestelijke lijden der Gereformeerden kent, wanneer zij, die zich broeders noemen, dan nog met deze onderdrukking den spot drijven, omdat er geen kerkers meer ontsloten en geen brandstapels meer aangestoken worden?

Officieele Berichten.

(Met verkorting uit het Kerkblad van 23 Dec. '98.)

Vergadering van de Classe der Geref. kerken Deventer, 23 en 30 November 1898.

Als moderamen nemen zitting Ds. P. Zijlmans als praeses, Ds. J. Gideonse als scriba en Ds. D. Smallegange als sub-scriba.

De circulaires van Rotterdam B en Amsterdam worden besproken. Een enkele meent, dat dit niet de rechte weg is van onderzoek; zoo doende kan straks weer een andere kerk informaties gaan vragen om een voor haar passend dienaar. Daarenboven wordt gevraagd, of de Classe, ingeval ze een geschikt dienaar weet in haar kring, dezen dan niet voor zichzelve moet houden. Met inspanning van eenige krachten kan de Classe Deventer zelf uitzenden, indien maar de samensmelting plaats had, en de gelden voor Scheurer's hospitaal voor de zending zelve werden besteed. Anderen meenen, dat we zoover nog niet zijn, waarom ten slotte wordt besloten de twee circulaires te beantwoorden met het noemen van adres.

Inzake de samensmelting wordt aan de betrokken kerkeraden en personen door de Classe antwoord en advies gegeven.

Vergadering der Classe 's-Gravenhage, gehouden te 's-Gravenhage, op 29 November '98.

In het moderamen nemen zitting Ds. van der Linden als praeses, Ds. Kramer als assessor en Ds. Elshove als scriba.

In behandeling komt de missive van den kerkraad van Amsterdam in zake de zending. Dewijl de inhoud daarvan overeenstemt met die, welke in de vorige vergadering van Rotterdam B is ontvangen, worden zij tegelijk behandeld. De commissie, benoemd om binnen den kring der Classe een onderzoek in te stellen, brengt verslag uit van hare bevinding. Één antwoord is bij haar ingekomen, waarvan zij het wenschelijk oordeelt, het door te zenden naar Rotterdam. De Classe geeft daartoe machtiging en draagt haar meteen op, Amsterdam te antwoorden, en een afschrift toe te zenden van het antwoord, dat naar Rotterdam gaat.

Wederom komt in behandeling de zaak van Loosduinen, of hij ook in strijd handelt met Art. 17 der Classicale bepalingen, zoo bij Ds. Bootsma verzocht op te treden in den dienst des Woords. De Classe heeft in hare voorgaande vergadering besloten een schrijven te richten aan de kerk van Den Helder, waarin inlichtingen worden gevraagd, aangaande de ambtelijke betrekking van Ds. B. tot die kerk. Uit het antwoord dier kerk blijkt, dat Ds. B. rustend dienaar des Woords van Den Helder is.

's-Gravenhage B brengt nu haar diakonaal voorstel ter tafel. Zij heeft aan hare afgevaardigden opgedragen voor te stellen, dat de Classe aan de Provinciale Synode van Z. H. verzoeke, het volgende voorstel bij de Generale Synode in te dienen: „De Generale Synode gelieve ten dienste van het diakenambt in de Geref. kerken eene nadere, principieele uiteenzetting te geven van de bediening en de bevoegdheid van het diakenambt." Dit voorstel wordt door de Classe aanvaardt.

Aan 's-Gravenzande worden inlichtingen gegeven aangaande een tweetal rechtzaken.

De Pensioen-commissie is met haar rapport gereed gekomen. Zij heeft van een groot aantal kerken antwoord en inlichtingen ontvangen op de toegezonden missive, zoodat zij in staat is gesteld een oordeel te vormen en eene berekening op te maken. De opmerkingen van de kerken en de kerkelijke bladen hebben gelegenheid gegeven op allerlei bijzonderheden te letten, om zoodoende te komen tot eene voor de practijk bruikbare regeling. Bij monde van Ds. Sikkel doet zij voordezing van haar degelijk lijvig stuk. Meteen brengt zij haar voorstel ter tafel om deze zaak, door de Provinciale Synode, aanhangig te maken bij de Generale Synode. Aan het voorstel is toegevoegd eene „Proeve van regeling met eene Memorie van toelichting."

De Classis neemt het voorstel der commissie over, en acht het noodig dit uitgebreide stuk verkrijgbaar te stellen in den boekhandel, waarna zij de commissie haar hartelijken dank betuigt voor dit omvangrijke stuk werks.

Nadat nog bepaald is, dat de e.k. vergadering in de maand Februari zal gehouden worden, wordt de vergadering gesloten; op verzoek van den praeses gaat Ds. Sikkel voor in dankgebed.

Buitenland.

Engeland. De ritualistische beweging en de pers.

De Roomsche beweging in Engeland wordt meer dan ooit door de Britsche bladen besproken. Het blijkt dat de Engelsche dagbladpers er mede sympathiseert, waaruit men wel mag afleiden, dat de publieke opinie voor hen die de Episcopaalsche kerk tot Rome zoeken terug te brengen, gunstig is. Het voornaamste blad van Engeland, de *Times*, mag wel een echo heeten van hetgeen er in het volk leeft en dit blad is jegens de romanisierende predikanten en bisschoppen zeer welwillend gezind.

Dat de ritualistische beweging diep ingrijpt, blijkt uit het feit, dat ook de staatkundige leiders van Engeland zich over haar openlijk uitspreken. De Engelsche premier de bekende lord Salisbury, die een tweetal jaren geleden het gewicht van zijn woord in de schaal legde om de ontwikkelingstheorie van zijn landgenoot Darwin te bestrijden en de Christelijke belijdenis omtrent de schepping der wereld te verdedigen, heeft zich ook uitgelaten omtrent de invoering van Roomsche praktijken in de Anglicaansche kerken. Hij gaf onlangs te kennen dat hij uit den grond van zijn hart sympathiseerde met het protest tegen de Ritualistische nieuwigheden, die men in enkele kerken had ingevoerd, ofschoon hij vertrouwde dat het aantal en het gewicht dezer praktijken zeer overdreven werden voorgesteld. Het Engelsche parlementslid sir William Harcourt heeft zich in deze nog sterker uitgelaten en onder de leden van het Engelsche lagerhuis heeft zich niemand in Protestantschen zin krachtiger voor de handhaving van het Protestantsch karakter der Episcopaalsche kerk uitgesproken als Samuel Smith van Liverpool.

Iets nieuws is weder ingevoerd door „vader" Stanton. Het is „de bewaring van het sacrament," voor zieke menschen. Stanton schreef tot zijn verdediging het volgende:

„Op zekeren dag kwam een arme man hier voor het altaar en strekte zijn hand uit om het sacrament te ontvangen. Toen hij het gekregen had sloot hij zijn handen toe, en toen ik tot hem zeide, dat hij het in zijn mond moest doen, zag hij mij aan en zeide: „Ik moet het medenemen voor mijn kleinen jongen, die stervende is." Ik antwoordde dat ik daarvoor zou zorgen als de dienst afgeloopen was. Zoo communiceerde hij voor het eerst, en zijn geloof en de zorg voor zijn kind waren de voorbereiding."

Dit verhaal is wel geschikt om de harten te treffen: Het tooneel van dien diepbedroefden vader die er reikhalzend naar uitziet om de gewijde hostie naar zijn stervend kind te kunnen brengen is treffend. Maar in de eerste plaats moet dit er ons uit treffen, dat het door de Ritualisten uitgestrooide zaad overvloedig vruchten afwerpt. Het blijkt toch dat deze arme man, die reddende kracht toeschrijft aan een stuk brood omdat het door een priesterlijke hand is aangeraakt en geconsacreerd is door het gebed van een priester, door valsche leer op het dwaalspoor is gebracht.

En wat zegt een Engelsch blad als de *Chronicle* daaromtrent? Na toegegeven te hebben dat de eeredienst in de St.-Alban'skerk te Holborn, waarin „vader" Stanton heeft te prediken in zoover veranderd is dat „de bewaring is toegepast, en de Mis gelezen wordt naar de lijnen in de Roomsche misboeken aangegeven" zegt het blad „dat er veel ligt in vader Stanton's aandoenlijk pleidooi in de *Times* voor „liefdadigheid boven de wet.""

Of de daad van Stanton liefdadigheid kan genoemd worden, is meer dan twijfelachtig. De heer Stanton blijft predikant van een kerk die onder zekere voorwaarden door den staat onderhouden wordt. De wet verzekert hem financieele privilegiën op conditie dat hij zich regelt naar hare voorschriften. Nu wil vader Stanton wel de geldelijke voordeelen aan het predikantschap eener staatskerk verbonden, maar met de wet rekening houden, daarvan wil hij, noch zijn medestanders iets weten.

Deze houding van de Ritualisten is eenvoudig onzedelijk. Niemand denkt er in Engeland aan om de Ritualisten te dwingen hunne Roomsche leeringen en ceremonien na te laten. Maar men komt er wel tegen op dat de Episcopaalsche kerk gehouden zijnde om zich te conformeeren met de staatswet, die voorschrijft dat alleen *die* ceremonien mogen plaats hebben, welke in overeenstemming zijn met het *Book of Common Prayer*, — handelt alsof er geen wet voor haar bestaat. De Nonconformisten konden zich aan die wet niet onderwerpen, en hebben daarom afgezien van steun uit de openbare kas voor hun kerkelijk leven.

Met groote belangstelling namen wij kennis van de aankondiging van een nieuw Engelsch tijdschrift dat van vrije kerkmannen uitgaat. Het zal een maandelijksch magazijn worden, dat den titel draagt van *De Puritein*. Wij hopen dat dit nieuwe blad de Puriteinsche beginselen zal voorstaan, zonder tot de vormelijke eenzijdigheid van sommige Puriteinen te vervallen. Het nieuwe blad wil een geestelijke prikkel zijn voor alle Nonconformisten die belang stellen in de beweging op godsdienstig, philantropisch en sociaal gebied. De aanstaande redacteur David Williamson zegt, dat het zijn doel is om het beste deel van het leven der Vrije kerk op den voorgrond te plaatsen, om te doen zien hoe de beginselen die de Vrije kerk belijdt, invloed uitoefenen op de wereld en hoe de geest der Vrije kerk zich in de litteratuur en de wetenschap doet gelden. Ook beweert dezelfde heer Williamson dat vele menschen hun behooren tot de Vrije kerk verdedigen als iets waarvoor men zich heeft te verontschuldigen, maar dat hij denkt aan te toonen, dat het iets is, waarop men trotsch zijn mag.

Dit alles is nu goed en wel, maar het voldoet ons toch niet. Wanneer de heer Williamson eenvoudig had verklaard: Het is ons doel om een dam op te werpen tegen de stroomen van ongeloof en bijgeloof die het land dreigen